

Кліндухова Т. М.,

головний спеціаліст, Міжрегіональне управління Нацдержслужби у Полтавській та Кіровоградській областях

Корупція в Україні має свої особливості та значно відрізняється від корупції у розвинутих країнах. Без виявлення цих особливостей не можна розробити адекватних заходів протидії їй. Корупція сьогодення має певну специфіку – належить до кризового типу і насамперед породжена кризою сучасного українського суспільства (а не лише недосконалістю кримінальної юстиції), яку здатна поглиблювати, зводячи нанівець будь-які політичні, економічні, правові, моральні реформи в Україні. Саме тому корупція становить реальну загрозу національній безпеці та конституційному устрою України, вона перш за все є основною загрозою українській нації, зокрема політичним, економічним, правовим, моральним, культурним засадам її розвитку. Корупційні зв'язки дедалі більше витісняють правові, етичні відносини між людьми і з аномалії поступово перетворюються на норму поведінки.

Стратегічним напрямом запобігання передумовам корупції та їх нейтралізації є послідовна демократизація всіх сфер суспільного життя, розвиток громадської свідомості та активності в загальному контексті побудови демократичної держави. Демократизація, відкритість влади, прозорість і зрозумілість для населення державних рішень, діяльності управлінського апарату, розвиток громадянського суспільства – найважливіші важелі подолання корупції [1, 164]. Необхідність невідкладного подолання корупції обумовлюється тим, що вона за ефектом ланцюгової реакції породжує цілий спектр інших системних проблем: загрожує верховенству права, моралі суспільства, стабільності демократичних процесів, підриває основи державного управління, порушує принципи рівності та соціальної справедливості, породжує латентну монополізацію ринку й підриває

В Україні загалом створена досить ефективна антикорупційна база, про що свідчить пакет антикорупційних законів, прийнятих Верховною Радою України та десять антикорупційних кроків уряду. На даний момент в нашій державі здійснюються заходи у сфері запобігання корупції, однак ситуація поки залишається незмінною.

Однак, можна виділити такі основні причини і фактори поширення корупції в органах місцевого самоврядування та органах державної влади:

1) політичні. Вони перш за все пов'язані з владними повноваженнями посадових осіб органів місцевого самоврядування, замкнутістю системи управління, недосконалість антикорупційної політики, безініціативністю та малоефективністю громадських формувань;

2) економічні. Перш за все проявляються в неправомірному використанні державних ресурсів в особистих інтересах та у відсутності прозорості багатьох економічних процесів. Вони зумовлені невідповідністю заробітної плати життєвим потребам, коли посадові особи органів місцевого самоврядування намагаються поповнити свої статки з інших джерел;

3) соціально-психологічні. Полягають у невисокій активності громадськості, корисливості державних службовців, професійній та моральній деформації поведінки частини керівників, що виявляється у поблажливому ставленні до фактів корупції;

4) правові. В основі даних причин недосконалість антикорупційного законодавства та наявність законодавчих прогалин, у зв'язку з чим у посадових осіб органів місцевого самоврядування є можливість «оминути» закон;

У сучасних антикорупційних стратегіях виділяють декілька напрямів боротьби з корупцією у сфері державної служби, а саме:

– формування корупційної свідомості про небезпечний вплив корупції на розвиток суспільства та негативні наслідки корупційних впливів;

– захист прав громадян, що потерпають від негативних наслідків корупції, та широке впровадження в антикорупційній політиці держави конституційного принципу «верховенства закону»;

– протидія корупції, жорсткий контроль і запобігання корупційним проявам у сфері державної служби.

Важливого значення при пошуку шляхів виходу з інституціональної пастки надається формуванню корупційної свідомості державних службовців. Корупційна свідомість – це процес схвалення індивідуальною свідомістю морального аспекту корупційних дій та прийняття актив корупційної поведінки, в результаті яких здійснюється їх моральна оцінка, робиться вибір та відбувається регуляція діяльності й поведінки, формується реальне ставлення державних службовців до цих явищ з погляду морально оцінених уявлень, що склалися в суспільстві.

Серед різновиду корупційних інституціональних пасток у сфері державної служби найпоширенішими є: корупція при розподілі бюджетних коштів, наданні доступу до фінансування проектів, приватизації підприємств і перерозподіл прав власності; використання службових повноважень при контролі природних ресурсів, отриманні кредитів та в процесі формування й реалізації кадрової політики у сфері державної служби; тіньова економіка.

Очевидно, що основними можливими здобувачами ренти можуть стати державні службовці зі своїми суперечливими інтересами. Адже, з одного боку, вони як індивіди максимізують власні

функції корисності, а з іншого – є представниками суспільства з покладеними на них функціями максимізації суспільного добробуту [2].

Виходячи з досвіду боротьби з корупцією у розвинених країнах, заходи з активної протидії корупції необхідно розділити на дві групи. До першої віднесені заходи боротьби з інституціональними передумовами, які зумовлюють корупцію. До другої – заходи боротьби із зовнішніми проявами корупції, наприклад заходи протидії існуючій корупції та протидії конкретним потенційним корупціонерам. Виходячи з цього, вибудовується можливість побудови двох стратегій протидії корупції. Стратегія системного усунення причин корупції передбачає усунення передумов, що сприяють її виникненню. Інша стратегія є стратегією «війни з корупцією».

Крім того, одним із найважливіших завдань для державної служби України є завоювання довіри громадян до органів державної влади. Надання дозволів на різні види діяльності в різних галузях економіки країни вимагало проходження надмірно ускладнених, часто заплутаних і незрозумілих адміністративних процедур. Заходи протидії корупції вимагають впровадження механізмів спрощення проходження громадянами цих процедур, їх стандартизації, використання е-урядування. Важливим також є забезпечення можливості контролю громадянами за діяльністю органів влади. Висока ступінь участі громадян, зокрема у бюджетному процесі, підвищує прозорість процедур, підзвітність і, як наслідок, довіру громадян та піднімає імідж державних службовців. Для зменшення корупційних проявів необхідно забезпечувати діалог між адміністрацією державного органу та інститутами громадянського суспільства, вільний доступ громадян до офіційних документів, поширення інформації про адміністративні послуги, розгляд скарг населення; створення центру антикорупційної боротьби. Усе це є важливими заходами для поліпшення контролю в державній службі задля протидії корупції.

Отже, корупція є суттєвою загрозою для верховенства права, демократії, прав людини, рівності й соціальної справедливості, перешкоджає економічному розвитку і створює небезпеку для стабільності демократичних інституцій та моральних основ суспільства. Кожна держава застосовує в рамках своїх інституціональних правових систем кодекси або стандарти поведінки для правильного, добросовісного й належного виконання державними службовцями своїх функцій. Протидія корупції, розробка і впровадження в державне управління антикорупційних програм нерозривно пов'язані з підвищенням правової, політичної, національної свідомості громадян України. Згідно з основними принципами державної служби державні службовці мають повідомляти відповідним органам про корупційні діяння, про які їм стало відомо під час виконання своїх службових обов'язків, та декларування своїх прибутків. Для досягнення державною службою України європейських стандартів, реформи в державній службі мають здійснюватися виходячи з основних принципів: субсидарності, децентралізації, дерегуляції, деконцентрації, дебіюрократизації. Вони мають змінити всю систему державної служби, логіку сучасної бюрократії, логіку надання адміністративних послуг, а головне – змінити психологію державних службовців.

Список використаних джерел:

1. Кравченко Т. А. Особливості формування комплексного механізму протидії корупції в органах місцевого самоврядування в Україні / Т. А. Кравченко // Держава та регіони. Сер. Держ. упр. – 2012. – Вип. 2. – С. 164-168.
2. Anticorruption in transition. A contribution to the policy debate. The World Bank. Washington, D.C., 2000. 24.